

**[„LA MONTPELLIER...”] – de
Mihai Eminescu [20 septembrie
1881]**

Fotografie de arhiva. Mihai Eminescu de Nestor Heck – 1884. Basarabia-Bucovina.Info

La Montpellier s-a dat la 5 iunie o reprezentație teatrală în dialectul provençal în folosul școalelor macedoromâne. „Messenger du midi „, foaie cotidiană de acolo, a publicat încă de mai mult timp un articol asupra situației politice a românilor macedoneni, pe care-l lăsăm să urmeze.

Articolul e intitulat:

O PARTE A POLITICEI OPORTUNISTE

Românii din Macedonia, Tesalia și Epir

Se știu înclinările ce d. Gambetta le profesează în privirea grecilor și aprobarea ce dădea ziarul său, nu demult, proiectelor de sporire ale regatului elin.

Se cunoștea pe de altă parte întinderea teritoriilor pe cari puterile propuseseră de-a le lua Turciei, de când d.

Waddington, „această medalie ștearsă care se credea bătută pentru a regula destinele Europei” – împrumutăm definiția de la un diplomat oriental – a consimțit a fi înaintea Congresului din Berlin avocatul preferențelor prezidentului, Camerei deputaților.

Toată lumea presupunea că, încercând a împinge acțiunea esteroară a Franței în afară de căile pe cari se ținuse pân – acuma, responsabilul inspirator al miniștrilor noștri va avea cel puțin grija de-a face buna politică, adică de-a recomanda d-lui.. Waddington o delimitare teritorială de natură a spori în realitate puterea Greciei, cu alte cuvinte de-a nu crea un dualism de limbă și de aspirațiuni inamice.

Acesta este însă rezultatul pe care-l va ajunge d. Gambetta dacă ar ajunge a compromite Franța în dificultățile al căror preludiu a fost cestiunea Dulciniului. Se crede în genere, între politicianii superficiali cari se ‘nvârtesc împrejurul guvernărilor noștri, că dincolo de frontierele Greciei actuale există elini gata a primi cu brațele deschise

batalioanele regelui George. Aceasta este o eroare deplină și această eroare falsifică din temelie esența proiectelor prezidentului Camerei.

În Epir ca și-n Tesalia, grecii veritabili strălucesc aproape pretutindenea prin absența lor și macedo-românii constituie marea majoritate a populațiunii. Se pricepe dar scârba ce-o au de-a deveni concentrații d-rului Kokinos.

Am, voi să cunoaștem cuvintele fineței 'n adevăr italiene, pentru a nu zice genoveze, în virtutea cărora s-a descoperit că macedoromânii ar fi elini ! Pentru că au cler grecesc, călugări greci și că-n lipsa de școale naționale, de cărți naționale, ba chiar de caractere tipografice cari să fi putut până' acum să reprezinte sunetele limbii lor, au fost botezați în grecește, au frecventat școalele clerului grecesc și au primit în idiomul din Atena educația și instrucția pe care le era cu neputință de-a o afla aiurea și de-a o primi altminterlea?

Nimic mai bizar decât de-a proscribe din Franța congregațiunile monastice și de-a întemeia în Orient politica națională pe situația școlară și religioasă a clerului grec din Tesalia.

Orice ar fi însemnând inconsecvența aceasta, se cade să împrumutăm din numărul de la 5 iunie al ziarului „République Française” confirmarea faptului ce semnalăm, fiind cea mai bună dezmințire ce se poate da straniei politice ce-a apucat-o vechiul dictator din Bordeaux. Iată 'n adevăr ce se citea cu data de mai sus în „République Française”.

„Macedoromânii – căci pentru români numele de țintari n-are nici un înțeles, iar kutzovlahi, români șchiopi, e un termen de despreț ce-l resping – ocupă tot teritoriul ce se întinde de la Ochrida și până la Moreea și de la Caiani până în Adriatică, în vecinătate de Durazzo. După Thunmann ei formează un popor mare și numeros. Ei reprezintă o jumătate a populației Traciei și trei din patru părți a Macedoniei și

Tesaliei.

În Macedonia toată partea de la apus, despărțită printr-o diagonală ce s-ar trage de la Kopvili la Salonic, coprinzând Vodena Ostrovo, Florin, Monastir, Prelep, Ochrida, Rema, Tornovo, Castoria, Cayani și Niaghuzta ; la sud Samarina, Syraco, Ianina, cu districtele înconjurătoare, la răsărit Serres, cu satele din împrejurime, ar putea fi privite ca un teritoriu exclusiv român.

Câți sunt acești macedoromâni de peste Dunăre, adică trăind în Tracia, în Macedonia, în Tesalia, în Epir, în Albania? Iată unde statistica [oficială] e părăsită în seama fantaziei. Pentru ca statistica oficială, regulată și precisă, e un obiect de lux în aceste locuri, câtă dar să ne referim la apreciațiunile naționale mai mult ori mai puțin dezinteresate, la acelea ale călătorilor, și ele variază cu săriturile cele mai simțitoare, ale căror cauze pot fi cu toate acestea recunoscute și pricepute.

Boué numără aproape 600000 de macedoromâni; dar el nu cunoștea toată întinderea elementului român răspândit la Serres, Vodena, Monastir, în Tesalia orientală și în Albania.

Colonelul Leake găsește 500 de sate macedoromâne în Macedonia, Tesalia și în Epir, deci aproape 500000 de locuitori.

Iată deci un minimum.

Însă cifrele datează de acum o jumătate de secol; populația s-a sporit desigur de atunci încoace și cei mai mulți din acești călători, cu mijloace de investigațiune foarte incomplete, nu și-au putut întemeia clasificarea lor decât pe limbă și pe cult, însă comercianții și lucrătorii macedoromâni vorbesc de preferență, grecește, pentru comoditatea relațiunilor lor; cât pentru cult, vom înțelege că în această epocă mai cu seamă le-a fost cu neputință de-a urma un altul decât cel practicat de clerul grecesc.

Daca venim la datele contimporane găsim cu totul alte cifre. Bolintineanu evaluează macedoromânii la 1 200 000; un vechi diplomat din Orient la 1 000 000; Bălășescu, care a petrecut orice oraș și orice sat al Peninsulei, la 2 500 000. Cât despre cel din urmă Blue book, el numără 50 000 numai la frontierele Greciei. Să ne mulțumim cu cifra lui Bolintineanu, de 1200000, Nu se cuvenea oare ca ei să trezească atenția? Și Congresul de la Berlin, care n-a voit nici măcar să examineze memoriul remis cu acest scop, n-a dovedit oare o prea mare nepăsare pentru interese cari au, ca și altele, rațiunea lor de a fi?

După cestiunea numărului, să trecem la aceea a originii; și aci suntem puțin în domeniul problemelor, pentru că patru sisteme ni se prezintă.

După unul, macedoromânii se coboară din vechii traci, cari au primit de la colonii romani uzul limbei latine; după altul, ar fi de aceeași origine cu populațiunile române ale Daciei. A treia opinie pretinde că evacuarea Daciei ar fi fost completă, sub Aurelian, care voia a scuti aceste populații în contra barbarilor dindărătul Dunării, după care ele s-au întors în patria lor, prin secolul al doisprezecelea, însă lăsând pe brazda ocupată din nou o fracțiune a emigrațiunii, originea grupurilor romanice actuale de lângă Pind și Olimp. A patra opinie pretinde în fine că, în epoca retragerii lui Aurelian, românii s-au despărțit în două grupuri, din care unul au ocupat Moesia, Bulgaria actuală, pe când celalt a căutat refugiu în Carpații septentrionali.

Oricum ar fi, fie că ne-am sui la daci sau c-am vorbi de coloniile militare romane, sunt în originea românilor și a macedoromânilor puncte de contact evidente; datinele, superstițiile sunt aceleași; Rusaliile, sărbătoare care are aceleași nume în amândouă limbile și care consistă în a pune roze pe morminte; Filipii, cari se practică în cele dendâi săptămâni ale postului și în care timp se împart bucate între amici și trecători; în ziua de anul nou copii macedoromâni se

primblă cu o ramură de oliv, pe când în România, ramurile naturale lipsind, se fabrică artificiale; Moșii, sărbătoarea străbunilor, e aceeași la nordul ca și la sudul Dunării și, spre aducerea aminte a luării Romei de către barbari (gali), populația, atât în România cât și regiunile balcanice, are obiceiul de a bate câinii într-o anumite zi din februarie. Douăzeci de alte exemple de aceeași natură se pot cita. Oare toate acestea n-au o semnificațiune reală?

În privirea limbii, grecii zic: kuțovlah și român formează două dialecte cu fotul deosebite; puneți pe-un macedoromân față c-un român și nu se vor înțelege; iar unul din cei dendâi, voind să publice o broșură asupra cestiunii naționale, au scris-o grecește, nu românește.

A scris grecește în adevăr, dar el au voit a fi înțeles și de greci și de conaționalii săi.

Macedoromânii au avut un jurnal, „Frățilia într-o dreptate”, care se publica în limba kuțovlahă și în cea greacă. Românii o pricep pe deplin. Originea latină în adevăr e lesne de recunoscut în textul macedoromân și cuvintele culese din întâmplare, ca adunare, noștri, politici, sunt o dovadă; cât despre verb, această țâțână împrejurul căreia se ‘nvârtesc toate limbile, el e identic, în moduri, în timpi, în conjugări

Rămâne acum cestiunea cultului și a școalelor. Fără îndoială că macedoromânii merg la biserici grece, unde și leturghia se face grecește, dar cuvântul e simplu nu au biserici românești.

Sprijinite de greci, funcționari ai Porții, și de turci, cari, fără cuvânt, se tem de estensiunea elementului român, se interzice întrebuințarea limbei românești în biserici și pân’ acum s-au aruncat în foc cărțile tipărite în această limbă. S-a găsit aci un instrument de grecificare care se privește, nu fără cuvânt, ca eficace.

Tot așa stă cu școlile; însă un ordin vizirial de la 1877 au autorizat creațiunea de școli române în Turcia. și de atunci s-au deschis cinsprezece pentru băieți și trei pentru fete, cu două mii de elevi și douăzeci și unul de profesori. Aceste școli se susțin de cătră comune și prin daruri voluntare, la cari s-adaugă 60 000 de franci provenind de la Ministeriul de Instrucție Publică din România. Acum un an școalele române existente s-au îndoit.

Aceasta este în rezumat foarte scurt cestiunea macedoromânilor. Românii, despărțiți de ei prin Bulgaria, nu gândesc, se 'nțelege, la vro anexiune.

Dar nu este natural ca să se gândească, ca și alții, de a stabili o legătură mai intimă între ei și populațiile pe cari le privesc ca pe-o fracție a propriei lor familii?"

Din estrasele citate e lesne a se vedea defectul vital al operei căreia, cu sau fără cuvânt, dictatorul din Bordeaux a voit a asocia politica franceză. Români legați de greci, cei dendâi și cei de-ai doilea legați de turci și albaneji. Și unii și alții condamnați a trăi în perpetue disensiuni interioare, nu este asta capodopera inconsecuenței și lipsei de minte? S-a glumit de-o mie de ori asupra ordinei morale și s-au ridicat diviziunea intereselor de limbă și naționalitate, diferența de amintiri istorice, la înălțimea unui principiu permanent ! Se declară că Turcia e 'n agonie, sub antagonismul raselor cari-o compun, și se imaginează cu toate acestea un mic stat pe harta Europei care va cuprinde în sine exact aceleași principii de diviziune și de moarte.

Ar fi fost mult mai simplu de a urma în acele regiuni politica seculară a Franței, aceea a lui Napoleon III, și de-a căuta să se constituie, alături cu România dunăreană, care datorește împăratului existența și unitatea politică, o Românie macedoneană, a cărei rol n-ar fi fost nici fără importanță, nici fără strălucire.

Stabilirea unui stat de două – trei milioane de suflete, care ar fi putut pretinde porturi în golful Salonicului și al Adriaticei, care ar fi avut cu Franța legătura unei limbi de aceeași origine, n-ar fi fost fără valoare din punctul de vedere al intereselor naționale în Orient.

N-ar fi trebuit decât să se încurajeze în mod pacific aspirațiunile acestor populațiuni puțin cunoscute, a le sprijini în tentativele lor de reconstrucțiune morală și, în ziua în care împărăția turcească s-ar fi descompus definitiv, ele n-ar fi avut greutate de-a trăi și a-și susține drepturile lor.

Dar ar fi trebuit ca d. Waddington, primul ministru al primei naționalități latine, să consimtă a citi și a sprijini dinaintea Congresului de la Berlin memoriul produs de această mică naționalitate latină cu atâta usurință desprețuită. Ar fi trebuit ca d. Gambetta să nu facă atâta gură despre Grecia și greci precum a făcut-o, ci să recunoască că politica lui Napoleon al III, maltratată în mod atât de constant, înnegrită și batjocorită de el, fusese în Europa orientală pe cât de dreaptă pe atât de fecundă și că nu rămânea decât să urmeze a-i culege fructele. Aci era punctul dificil și se 'nțelege de ce președintele Camerei nu s-a ocupat. Grecii, cu incomparabila magie a trecutului lor istoric, erau tot; românii nimic. Deci au fost tratați în consecuență. De minimis non curat praetor.

Nu suntem în drept a zice că, dacă dictatura din Tours și din Bordeaux a fost o politică a neprevederii și a incapacității celei mai culpabile, politica exterioară a oportunismului va rămânea aceea a ignoranței și a prezumpțiunii celor mai caracterizate?

MIHAI EMINESCU

OPERA POLITICA

1 ianuarie – 31 decembrie 1881

TIMPUL

EDIȚIE CRITICĂ ÎNTEMEIATĂ DE P E R P E S S I C I U S

EDIȚIE CRITICĂ ÎNGRIJITĂ DE MUZEUL LITERATURII ROMÂNE
Coordonator DIMITRIE VATAMANIUC
Editura Academiei RSR, 1985-1989
Vol XII

Mihai-Eminescu.Ro